

KİTAP TANITIMI/BOOK REVIEW

Türk Papa, Papa John XXIII (Angello Giuseppe Roncalli),

Yazar: Bekir Zakir Çoban

Destek Yayınları, İstanbul 2019, 342 Sayfa

Şahin KIZILABDULLAH*

Hıristiyanlık, Yahudilik, Budizm, Hinduizm ve Geleneksel Türk Dini, Türkiye’de Dinler Tarihi alanının konuları arasında yer almaktadır. Geniş konu yelpazesi içinde Hıristiyan Mezhepleri ile inanç ve ibadetleri, fenomenolojik ve tarihsel açıdan ele alınmaktadır. Hıristiyanlık araştırmalarında ise Katolik Kilisesi ve Vatikan önemli yer tutmaktadır. Katolik Kilisesi ve onun merkezinde yer alan Papalık Kurumu, Dinler Tarihçilerinin her zaman gündeminde olmuştur. Akademik araştırmaların yanı sıra politik ve ekonomik açılardan da Vatikan ile ilgili popüler hatta komplo teorilerini içeren kitaplar yazılmıştır.

Türk Papa isimli eser, Doç. Dr. Bekir Zakir Çoban tarafından kaleme alınmıştır. Çoban, “Geçmişten Günümüze Papalık” ve “Yahudilerden Sonra Hıristiyanlardan Önce Hz. İsa” adlı kitapların da yazarıdır. Dinler Tarihi alanına adı geçen kitaplar, makaleler ve araştırmaları ile katkıda bulunmuş bir akademisyendir.

Bu tanıtımda Sayın Çoban tarafından kaleme alınan “Türk Papa” isimli eser, şekli özellikleri, içeriği ve Türkiye’de Dinler Tarihi çalışmalarına yaptığı katkı açısından değerlendirilecektir.

13.5x21 cm ölçülerindeki eser, Destek Yayınları tarafından 2019 yılı Eylül ayında okuyucusu ile buluşmuştur. Titiz bir inceleme ve redaksiyondan

* Dr. Ar. Gör., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri, Dinler Tarihi ABD, sahinkizilabdullah@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6848-0755

Atıf/Cite as: Kızılabdullah, Ş. (2019). Kitap Tanıtımı: Türk Papa, Papa John XXIII (Angello Giuseppe Roncalli). Dini Araştırmalar, 22(56): 507-509

DOI: 10.15745/da.655345

geçtiği kitabı okumaya başladığınızda ilk dikkat çeken yönü olmaktadır. Toplam 20 bölümden oluşan kitabın yazı stili, baskı kalitesi okuyucuyu yormayan güzelliğindedir. “Türk Papa” ismi, yazarın da belirttiği üzere, Roncalli’nin Türk entelektüelleri arasında “Türk Dostu Papa” veya “Türk Papa” olarak tanınmasından kaynaklanmaktadır. Yazar esere kısa bir önsöz ile başlamakta ve Roncalli’nin hayatını kronolojik olarak ele almaktadır. İlk bölüm Roncalli’nin doğduğu dönem İtalya’sını tasvir etmektedir. Kitabın bölümleri şahsın çocukluğundan başlayarak, hayatındaki önemli dönüm noktalarının başlangıç kabul edildiği bölümlere ayrılmıştır. Bu durum yazara, Roncalli’nin çocukluğu, aldığı eğitimi, ailesinin ve içinde bulunduğu toplumun siyasi ve sosyal evrimini kısa bölümler halinde ele alma imkânı tanımıştır. Okur açısından da kısa bölümler okuma kolaylığı sağlamaktadır. Yazar, “İtalya, Risorgimento ve Kilise”, “Ailesi ve Çocukluğu”, “Seminer Öğrenciliği” ve “Teoloji Eğitimi” gibi başlıklar içinde Roncalli’nin kişiliğini etkileyen, yetişmesine katkı sunan süreçleri gün yüzüne çıkarmaktadır. “İstanbul: Yunanistan ve Türkiye Papalık Temsilciği”, “Fransa Elçiliği”, “Sofya: Papalık Temsilciği” ve “Papalık ve Soğuk Savaş” başlıklarında ise daha çok Roncalli’nin uluslararası bağlantıları, etkileri gibi konuları ele almaktadır. Bu bölümlerden özellikle Türkiye’de görev yaptığı 1935-1944 yıllarına ait kısım, Türk okuyucusu için ilgi çekici görünmektedir. Roncalli’nin, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de yaşadığı, dini kisvelerin yasaklanması, Tevhid-i Tedrisat kapsamında bazı azınlık okullarının kapatılması gibi kendisini ve Katolik cemaatini de ilgilendiren konulardaki tavrını bu bölümde görmek mümkündür. Aynı zamanda Roncalli, Türkiye’de görev yaptığı dönemde ayinlerde Türkçenin kullanılmasına dair attığı adımlarla da dikkat çekmiştir.

Çoban, Roncalli’nin Katolik Kilisesinin farklı kurumlarında aldığı görevlerinin incelendiği “Roma, 1958: Konklav”, “Venedik: Venedik Patrikliği”, “Roma: Propaganda Fide” başlıklarında, müstakbel Papa’nın eğilimlerinin izlerini sürmektedir. Nitekim bu eğilimler Roncalli Papa olduktan sonra daha net şekilde görünür hale gelecektir. Yazarın “Papa Buono” başlığında da belirttiği gibi, Roncalli, hem fakirlikten gelen hayatı, uzun yıllar yaptığı yurtdışı görevleri, sosyal yardımlara önem vermesi, yumuşak huylu yapısı ile Katolikler arasında ‘İyi Papa’ olarak tanınmaktadır. 1958 yılında, 76 yaşında iken Kardinal Roncalli Papa seçilmiş ve XXIII. John ismini almıştır. Bu tercih onun ileri de nasıl bir eğilim içinde olacağına da ipuçlarını vermektedir.

Kilisede bir yanda Papa’nın Yanılmazlığı doktrinini ön planda tutan ve merkezinde Cruia’nın yer aldığı Vatikan bürokrasisi, yani gelenekçi bir kesim, diğer tarafta ise bu bürokrasiyi kırmak isteyen, kardinaller üzerinde Roma’nın

baskısını hafifletmek isteyen yenilikçi bir kesim yer almaktadır. Papa XXIII. John'da bu ayrımda yenilikçi kanada daha yakın olmakla birlikte daha önceki tecrübelerinde de görüldüğü gibi dengeli bir yönetim tarzını benimsemektedir. Bu denge siyaseti tercihi, Roncalli'nin soğuk savaş döneminde, yurtdışı görevlerinde birçok sorunu suhuletli bir şekilde çözmesine imkân tanımıştır. Belki de bu yaklaşım Roncalli'nin büyük Gregory gibi papalık tarihinin en önemli simalarından biri kabul edilmesine sebep olmuştur. Yazar, okurlarına Roncalli'nin şahsında, Vatikan içinde var olan farklı eğilimleri anlama imkânını sunmaktadır. Konsil'de yaşanan tartışmaların ele alındığı bölüm, yeknesak bir Vatikan eğilimin olmadığını, yenilikçi ve gelenekçi gruplar arasında ciddi bir anlayış farklılığına sahip bir yapının var olduğunu görmeye imkân tanımaktadır. Bu durum, eseri bir biyografi olmanın yanı sıra bir son dönem Vatikan tarihi olma özelliğine yaklaştırmaktadır. Nitekim kitabın, Roncalli'nin Papa seçilmesinin ve Konklav'da yaşanan çekişmelerin ele alındığı son bölümleri bu durumu destekler niteliktedir.

Tüm bu bilgilerin yanı sıra Çoban'ın da belirttiği gibi Papa XXIII. John'u öne çıkaran en önemli icraatı, hazırlıklarını yapıp başlattığı ancak tamamlanmadığını göremediği II. Vatikan Konsili'dir. Nitekim bu konsil, kurulan yeni sekreteryalari, diğer din mensupları ile ilişkileri düzenleyen yaklaşımları ile hem Katolikler açısından hem de diğer din mensupları açısından önemlidir. Konsilin hazırlık aşamalarından başlayarak sonuçta yayımlanan raporlara kadar birçok noktada Roncalli'nin tercihlerini görmek mümkündür. Papa, konsil devam etmekte iken 3 Haziran 1963 tarihinde vefat etmiş ve konsil kararlarını görememiştir.

Eserle ilgili zikredilmesi gereken bir husus da kullanılan kaynaklar ile ilgilidir. Yazar, yurtdışında bulunmanın, Vatikan'da araştırmalar yapmanın kendisine kattığı birikimi eserde görünür hale getirmektedir. Nitekim Roncalli ile ilgili en önemli kaynaklar kendisi tarafından yazılan mektuplar, konuşma metinleri, tutulan günlükler ve yardımcısı tarafından kaleme alınan bilgilerden oluşmaktadır. Vatikan kütüphanesinin imkânları ve konsil sürecine ışık tutan dokümanlar da kitabın kaynakları arasında yer almaktadır. Diğer bazı yazarlar tarafından kaleme alınan eleştirel veya destekler mahiyetteki eserler ve biyografiler ile dönemin güncel tartışmalarını anlamayı sağlayan gazete yazıları da kıymetli kaynaklar arasında anılması gerekmektedir. Çünkü bu kaynaklar yazara bir biyografi ortaya çıkarırken aynı zamanda bir kültür tarihçiliği yapma imkânını da tanımaktadır. Tüm bu yönleri ile çalışma, Hıristiyanlık ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar için önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

